
Kansalliskirjasto

KANSALLISKIRJASTON STRATEGIA VUOSILLE 2016 – 2020

DIGITAALISUUS JA AVOIMUUS MUUTOSTEKIJÖINÄ – KANSALLISKIRJASTON
PALVELUT KAIKILLE

Johtokunta hyväksynyt 12.2.2016

Digitaalisuus ja avoimuus muutostekijöinä – Kansalliskirjaston palvelut kaikille

Kansalliskirjaston uusittu strategia perustuu kansalliseen digitaalisen kirjaston avoimeen palveluympäristöön ja Finna asiakasliittymää tukeviin ratkaisuihin. Tavoitteena on palvella tutkijoita tutkimusaineistojen käytössä digitaalisessa toimintaympäristössä, kansalaisia ja muita tarvitsijoita tarjoamalla kulttuuriperintöaineistoja heidän tarvitsemisaan muodoissa sekä tarjota infrastruktuuripalveluita muistiorganisaatioille ja muille kumppaneille.

Kansalliskirjaston strategiakauden toimintaan vaikuttavat keskeiset toimintaympäristön muutosvoimat: yhteiskunnan laajamittainen digitalisaatio, avoimuuden vaatimus ja tutkimuksen haasteet kansainvälisyyden, innovatiivisuuden ja kilpailukyvyn suhteen.

Kansalliskirjaston missio

Kansalliskirjasto turvaa kansallisen julkaistun kulttuuriperinnön säilymisen ja sen saatavuuden yhteiskunnassa.

Kansalliskirjasto välittää ja tuottaa tietosisältöjä tutkimukselle, opiskelulle, kansalaisille ja yhteiskunnalle sekä kehittää palveluja yhteistyössä kirjastoverkon ja tietoyhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa.

Kansalliskirjaston visio

Kansakunnan aarteet kaikille.

'Aarteet' ovat kirjaston erilaisia ja ainutkertaisiakin kokoelmia ja sisältöjä joita kirjasto välittää eri tavoin tiedontarvitsijoille, erityisesti digitaalisten palvelujen konsepteilla. Aarteet kuuluvat koko kansakunnalle. 'Kaikille' kuvaa mission mukaisesti erilaisia tiedontarvitsijoita, myös eriaikuisia nyt ja tulevaisuudessa. Strategiakaudella etsitään dynaamisesti avoimia palvelumuotoja, joilla yhteiset sisällöt ovat erilaisten käyttäjien käytettävissä. Tätä toteutetaan niin kokoelmiin kuin tekniikkaankin rakentuvan palveluinfrastruktuurin avulla.

1. Strategiatyön lähtökohtia

Toimintaympäristön keskeiset muutosvoimat

Kansalliskirjaston toimintaympäristön keskeisiä muutosvoimia on useita. Talouden haasteiden lisäksi kirjaston toimintaan vaikuttavat nopeat muutokset teknologiassa ja sen seuraamukset tiedonsaantiin. Informaatio-oikeuden kysymykset lisäävät digitaalisen tiedon käytön haasteellisuutta. Kirjastoalan suurin kansainvälinen organisaatio IFLA on kiinnittänyt näihin erityistä huomiota hahmottaessaan tulevaisuuden "megatrendejä".

Julkaisumuodot ja niiden jakeluympäristöt muuttuvat. Tämä muutos näkyy Kulttuuriaineistolain Kansalliskirjastolle asettamissa tehtävissä. Metadatan uudistuminen tulee olemaan suuri paradigman muutos, joka ylittää rajat kirjastoista muihin toimijoihin. Kansalliskirjasto on bibliografisen linkittyvän

datan keskeinen toimija Suomessa. Tulevaisuudessa Kansalliskirjaston tuottama avoin data on laajasti hyödynnettävissä kirjastosektorin ulkopuolellakin ja se avaa uusia toimintamahdollisuuksia sovelluskehittäjille ja yrityksille.

Avoin tiede ja tutkimuksen muuttuvat menetelmät edellyttävät tiedeyhteisön ja muistiorganisaatioiden entistä tiiviimpää yhteistyötä. Erilaiset joukkoistamisen mallit ja kokeilut sekä kansalaistiede yleistyvät ja avaavat uusia mahdollisuuksia Kansalliskirjaston digitaaliselle tarjonnalle.

Digitalisaatio on vahvasti mukana hallitusohjelmassa. Digitaalisten sisältöjen saaminen verkkoon edellyttää uusia yhteistyöratkaisuja. Se, joka kykenee tunnistamaan digitaaliset asiakkuudet palvelua rakentaessaan, menestyy. Digitaalinen asiakas on osa digitaalista prosessia, näkökulma palvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen.

Kansalliskirjasto pitää toimintaympäristön keskeisinä muutosvoimina seuraavia: kiihtyvä digitalisaatio, avoimuuden ja jakamisen kulttuuri, tutkimuksen lisääntyvä kansainvälisyys ja huippututkimuksen kilpailukyvyyn ylläpito. Näitä Kansalliskirjaston strategia vuosille 2016-2020 tukee ja näihin se vastaa.

Strategian valmisteluun laaja osallistuminen

Strategiaprosessi muodostui useista työpajoista ja johdon istunnoista. Työpajat koostuivat kirjaston asiantuntijoiden ja johdon kokoonpanoista, joissa käsiteltiin strategiatyön eri elementtejä. Kirjaston sidosryhmien kuten neuvottelukuntien ja niihin kuuluvien tutkijoiden kanssa pidettiin erillinen työpaja. Myös kirjastojen edustajien kanssa järjestettiin erillinen työpaja. Johtokunnan kanssa pidettiin oma työpaja. Henkilöstötyöpaja pidettiin syksyllä.

Sidosryhmien työpajoissa nousi esiin suuri joukko ideoita palveluista ja toiminnasta, joita Kansalliskirjasto voisi kehittää. Kumppanuuksien rakentamisen ja vahvistamisen koettiin tuovan kaikille osapuolille merkittävää lisäarvoa. Erityisesti neuvottelukunnat kokivat Kansalliskirjaston voivan jatkossa toimia entistä vahvemmin tutkimuksen mahdollistajana.

Kirjastot odottavat uusia yhteisiä palveluja mm. linkitettyyn dataan, automaattista sisällönkuvailua e-aineistojen hallintapalveluja, sekä lisäksi keskitettyjä asiantuntijuuksia, esim. metadatan ja juridiikan aloilla. Yleisesti kirjastot toivovat, että Kansalliskirjasto tuottaisi palvelut modulaarisina.

Johtokunta painotti keskusteluissa lisääntyvää yhteistyötä tutkijoiden, kaupallisten toimijoiden ja kansainvälisten palvelutuottajien kanssa. Johtokunta ehdotti Kansalliskirjastolle osallisuutta kansallisen Big Datan luomisessa. Julkaisujen ja datan avoimuus oli myös johtokunnalle tärkeää. Johtokunta edellytti, että Kansalliskirjasto tarkentaa digitoinnin keihäänkärkiä.

Vaikuttavuus-, mittari- ja prosessityöpajat

Kansalliskirjasto järjesti strategiatyön tueksi myös kansallisten palvelujensa vaikuttavuutta tarkastelevat työpajat. Kirjasto pyrkii myös laatimaan kaikista merkittävimmistä kansallisista palveluistaan kustannushyötyanalyysit.

Toimeenpano-ohjelmaa valmisteltaessa järjestettiin mittarityöpaja, jossa käynnistettiin strategian toteutumista seuraavien mittarien määrittely.

Strategiatyön jatkoksi käynnistettiin myös kirjaston prosessikartan ja avainprosessien uudistaminen.

Strategiakauden haasteet osaamiselle

Laajaan käyttöön tarkoitettujen digitaalisten palvelujen ja sisältöjen rakentaminen edellyttää vahvaa osaamista. Kansalliskirjasto vastaa monelta osin palveluista valtakunnallisesti, mikä lisää osaamishaasteita.

Kyvykkyysskartoituksessa kirjasto on painottanut seuraavia osaamisalueita: uudet avoimet arkkitehtuurit, metatieto ja avoimen datan palvelut, verkkopalvelut ja saatavuuden edistäminen, asiakashallinta ja tuotteistaminen sekä digitaalinen kuratointi.

Strategian jalkauttaminen ja sen toteutumisen seuranta

Kansalliskirjasto tukee strategiansa jalkauttamista hyödyntämällä kokonaisarkkitehtuuriaan. Kokonaisarkkitehtuuriin sisältyvät myös tehdyt prosessien kuvaukset. Jatkossa myös numeerinen seuranta ja mittarit liitetään samaan ympäristöön.

Jalkauttamisen ja toimeenpanon tueksi on strategiatyön loppuvaiheessa valmisteltu Kansalliskirjaston politiikat: Avoin Kansalliskirjasto ja Kansalliskirjaston Digitaalisten ihmistieteiden politiikka. Yhteistyössä kirjaston asiakasorganisaatioiden kanssa on valmisteltu osastrategiat FinELib-palvelulle sekä Finna-palvelulle.

Kirjasto toteuttaa strategiaansa vuositasolla toimintasuunnitelmansa ja resurssiensa mukaisesti. Toiminnan onnistumisesta laaditaan vuosiraportti ja siinä hyödynnetään indikaattoreita, jotka on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sekä yliopiston kanssa. Lisäksi kirjastolla on tunnuslukuja tarkempaa toimeenpanon seuranta varten.

Toimintatapamme

Kirjaston toimintatapa kaikessa perustuu kumppanuuteen, yhteistyöhön ja kokeiluihin.

2. Kansalliskirjaston strategia 2016-2020

Strategiset päämäärät

Tutkijoiden ja asiakkaiden toimintaympäristö on muuttunut digitaalseksi. Kansalliskirjasto pyrkii strategisilla ratkaisuillaan rakentamaan tehokasta ja avointa asiakaspalveluympäristöä.

Päämäärä 1

Tuotamme digitaaliset palvelut laajasti yhteiskunnan käyttöön.

Tällä tarkoitamme:

Edistämme kansakunnan digitalisaatiota rakentamalla tutkijoiden ja kansalaisten palveluympäristöä uudistetuilla menetelmillä ja palveluratkaisuilla. Kirjasto tuottaa verkkosisältöjä ja tavoittaa uusia asiakkuuksia ja kumppanuuksia hyödyntämällä uusia palvelukanavia. Kirjasto lisää palvelutarjonnallaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja kustannushyötyä.

Kansalliskirjasto muutosvoimana

Kansalaisten julkinen palveluympäristö on jo keskeisiltä osin siirtynyt verkkoon. Kansalliskirjasto haluaa olla keskeinen kulttuurinen muutostekijä ja tuottaa kokoelmiaan, metadattaa ja palveluitaan asiakkaittensa ja laajojen kansalaisryhmien tarpeisiin. Verkkopalvelut lisäävät aineiston ja kirjaston uudistuvan palveluprofiilin tunnettua.

Kirjasto haluaa ratkaista elektronisten aineistojen lisensointipalvelujen ja nousevien kustannusten haasteet ja luoda aineiston jakelua tukevia tekijänoikeusratkaisuja. Osana kansallisia lisenssineuvotteluja edistetään avointa tieteellistä julkaisemista. Kansalliskirjaston tuottama metatieto tuottaa julkaisualalle kustannushyötyjä ja tukee liiketoimintaa yhteiskunnan eri aloilla.

Asiakkuudet ja asiakasodotukset

Asiakkaitamme ovat kulttuuri- ja tutkimusorganisaatiot, julkaisijat, aineistontuottajat ja yksittäiset tiedontarvitsijat (opiskelijat, tutkijat, elinkeinoharjoittajat ja kansalaiset).

Asiakasodotukset:

Kansalliskirjastolta odotetaan palvelukonseptien jatkuvaa ja ketterää uudistamista. Palveluja kehitetään yhteistyössä asiakaslähtöisesti. Kirjastoverkko tarvitsee kansallisen kokoelmapolitiikan painetun aineiston, varastoinnin ja e-aineiston hallinnointia kehittämään. Tietojärjestelmien tulee olla yhteiskäyttöisiä ja niiden tulla perustua modulaarisuuteen.

Päämäärän keihäänkärjet (tavoitteet)

Näin toteutamme päämäärää

- tuottamalla palveluja osaksi kansallista palveluarkkitehtuuria
- välittämällä digitaalista kulttuuriperintöä laajenevalle käyttäjäkunnalle

Mitä olemme saavuttaneet päämäärän suhteen vuoteen 2020 mennessä:

- kirjaston tuottamat keskitetyt palvelut ovat käytävissä julkisen palveluverkoston kautta
- kirjasto on digitaalisten palvelujen haluttu kehittäjäkumppani
- kirjasto on kolminkertaistanut digitaalisten palvelujensa käyttäjämäärät

Päämäärä 2

Tietovarantomme ja palvelumme tukevat avoimuutta.

Tällä tarkoitamme

Rakennamme systemaattisesti ratkaisuja, jotka tukevat sisältöjen ja datan uudelleenkäyttöä. Ratkaisujemme avulla asiakkaat voivat rikastaa käyttökokemustaan ja luoda uutta tietoa. Kirjasto on keskeinen kumppani avoimen datan ja sen käyttöä tukevien palvelujen tuottajana. Kirjaston erityinen asiantuntemus kohdistuu metatietoon. Strategiakauden aikana Kansalliskirjasto rakentaa ja tukee aktiivisesti kuvailun ja kuvailevan metatiedon ekosysteemiä. Ekosysteemiin kuuluvat kirjastojen lisäksi kirja-alan eri toimijat, julkaisijat ja muut muistiorganisaatiot. Kirjasto pyrkii lisäämään kulttuuriperinnön digitointia ja saattamaan sen laajan käyttäjäkunnan käyttöön.

Kansalliskirjasto muutosvoimana

Yhteiskunnassa on laaja pyrkimys avoimuuden kulttuuriin. Kansalliskirjasto haluaa edistää avointa tietoa. Kirjasto tukee tutkimusta ja julkaisualaa tutkimusdatan avoimessa julkaisemisessa ja käytön uusissa haasteissa. Kansalliskirjaston rooli datan avaajana, julkaisijana ja välittäjänä kasvaa. Kansalliskirjasto haluaa olla mukana mahdollistamassa kestävien digitaalisten palvelujen ja uuden liiketoiminnan luomista. Kirjasto edistää metatiedon keskitettyä koordinoitua ja hyvää verkostomallista yhteistyötä. Kirjasto tukee vapaakappaleverkoston uudistamista ja verkossa olevan aineiston käytön laajentamista.

Asiakkuudet ja asiakasodotukset

Asiakkaitamme ovat tutkijat ja opiskelijat, julkaisijat, suuri yleisö ja muistiorganisaatiot. Tuotamme yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa aineistoja verkkoon.

Asiakasodotukset

Kirjastot/Käyttäjät ja kehittäjät odottavat Kansalliskirjaston avoimeen dataan liittyviä palveluja ja niiden keskitettyä hallintaa. Kirjastot toivovat Kansalliskirjaston järjestävän keskitetysti pitkäaikaissäilytyspalvelun. Kirjastot toivovat myös, että Kansalliskirjasto vastaisi keskitetysti avoimuuteen ja digitalisaatioon liittyvästä informaatio-oikeuden asiantuntijuudesta.

Päämäärän keihäänkärjet/tavoitteet:

Näin toteutamme päämäärää:

- uudistamalla kansallista kuvailun ekosysteemiä
- rakentamalla avointa julkaisemista tukevaa infrastruktuuria
- tuottamalla sisältöjen uudelleenkäyttöä ja rikastamista edistäviä ratkaisuja

Mitä olemme saavuttaneet päämäärän suhteen vuoteen 2020 mennessä?

- keskeinen asiantuntija ja palvelutuottaja avoimen datan, metatiedon, julkaisuarkiston ja sisällön alalla
- Kansalliskirjasto tunnetaan julkaistun kulttuuriperinnön keskuksena
- digitoimme vähintään 1 miljoonaa sivua vuodessa

Päämäärä 3

Luomme edellytyksiä digitaalisille tutkimus- ja oppimisympäristöille.

Tällä tarkoitamme

Kansalliskirjasto tarjoaa aineistoja ja menetelmiä digitaalisten ihmistieteiden (Digital Humanities) tutkimukselle ja on nostamassa tästä alan menestystekijää. Kirjasto on mukana rakentamassa digitaalisten ihmistieteiden hankkeita, asiantuntemusta ja menetelmiä. Kirjasto tukee kaikkien tieteenalojen avointa julkaisemista.

Kansalliskirjasto muutosvoimana

Kirjasto on digitaalisen kirjaston ratkaisuillaan tukemassa tutkimuksen kansainvälisiä tavoitteita ja yliopistojen kilpailukykyä. Dataintensiivinen tutkimus ja tiede lisääntyvät ja edellyttävät erilaisia digitaalisia aineistoja ja tutkimusympäristöjä (Big Data yms.). Kirjasto kehittää ratkaisuja avoimelle tieteelle.

Asiakkuudet ja asiakasodotukset

Asiakkaita ovat, tutkijat ja tutkimusryhmät, yliopistot ja tutkimuslaitokset ja yhteistyökumppaneina kansalliset ja kansainväliset tutkimusinfrastruktuurit.

Asiakasodotukset

Kansalliskirjaston vahvuutena on perinteisten tutkimusasiakkaiden ja digitaalisen kirjaston asiakkaiden tuntemus ja kyky markkinoida ja räätälöidä asiakaskohtaisesti palveluja. Kirjaston palvelut hahmotetaan keskeiseksi osaksi tutkimusprosessia. Kansalliskirjasto on partnerina keskustelemassa kansallisista tutkimusstrategioista ja tutkimuksen kehityslinjauksista.

Päämäärän keihäänkärjet/tavoitteet

Näin toteutamme päämäärää:

- rakentamalla digitaalisten ihmistieteiden palveluja tutkimushankkeissa ja-ryhmissä

- tukemalla tieteen avointa avointa julkaisemista ja avoimen datan jakamista

Mitä olemme saavuttaneet päämäärän suhteen vuoteen 2020 mennessä?

- Kansalliskirjastolla on vakiintuneet tutkimusdatapalvelut ja hyvät yhteistyökumppanit, joiden kanssa tuetaan suomalaisen tutkimuksen laatua ja edistymistä
- olemme kumppanina kolmessa merkittävässä tutkimushankkeessa

Toimeenpano-ohjelma vuosille 2016-2020

Päämäärä 1: Tuotamme digitaaliset palvelut yhteiskunnan käyttöön	
Tuottamalla palveluja osaksi kansallista palveluarkkitehtuuria	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutetaan Finnan tarkoituksenmukainen integrointi kansalliseen palveluarkkitehtuuriin (Finna.fi) - Toteutetaan Digi/Digi2:n tarkoituksenmukainen integrointi Kansalliseen palveluarkkitehtuuriin - Tunnistetaan muut palvelut, jotka olisi tarpeen liittää (esim. nimitietopalvelu; URN ja ISNI jo tiekartalla) - Uuden kirjastopalveluja tukevan kirjastojärjestelmän suunnittelu, hankinta ja käyttöönotto (KK, korkeakoulukirjastot ja Melinda-kirjastot)
Välittämällä digitaalista kulttuuriperintöä laajenevalle käyttäjäkunnalle	<ul style="list-style-type: none"> - Toimitaan aloitteellisesti ja aktiivisesti kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä annetun lain uudistamisessa - Suunnitellaan ja toteutetaan helppokäyttöinen, suuria yleisöjä tavoittava digitaalisen aineiston esittäminen - Digitoidaan ja avataan sanomalehtiä ja valittuja aikakauslehtiä avoimeen käyttöön vuoteen 1945 asti - Digitoidaan varhainen suomalainen kirjahistoria - Ollaan aktiivisia digitaalisen tiedon juridisten palvelujen verkostomaisessa toteutuksessa - Laaditaan digitaalisen aineiston viestintä- ja markkinointisuunnitelma ja toteutetaan se
Päämäärä 2: Tietovarantomme ja palvelumme tukevat avoimuutta	
Uudistamalla kansallista kuvailun ekosysteemiä	<ul style="list-style-type: none"> - Metatiedon avaaminen avoimena linkitettynä datana - Kansallisen metatietopalvelun perustaminen (ml. Nimitietopalvelu, tunnisteet, RDA)
Rakentamalla avointa julkaisemista tukevaa infrastruktuuria	<ul style="list-style-type: none"> - Julkaisuarkistoinfrastruktuurin kehittäminen (rinnakkais-tallentaminen ja julkishallinnon julkaisut) - Julkaisuarkistotoiminnan kansallinen koordinointi yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa - Haku- ja esitysjärjestelmän kehittäminen laajalle käyttäjäkunnalle (esim. sanomalehtien käyttöön)
Tuottamalla sisältöjen uudelleenkäyttöä ja rikastamista edistäviä ratkaisuja	<ul style="list-style-type: none"> - Rajapintojen rakentaminen (Digi, Finna, Fennica) ja testaus pilottihankkeissa ja tuloksista viestiminen - Julkaisujen ja (tutkimus)datan yhteen toimivuus ja linkitys
Päämäärä 3: Luomme edellytyksiä digitaalisille tutkimus- ja oppimisympäristöille	
Rakentamalla digitaalisten ihmistieteiden palveluja tutkimushankkeissa ja -ryhmissä	<ul style="list-style-type: none"> - Oman olemassa olevan metadatan ja aineistojen avaaminen (datakatalogi, formaattien ja sisältöjen kuvaaminen, käyttöoikeuksien metadata, rajapinnat auki) - Digitaalisten tutkimusympäristöjen kehittäjäkumppanuuksien muodostaminen - Digitaalisten aineistojen keruu ja tallennus tutkijoiden tarpeista lähtien

	<ul style="list-style-type: none"> - DH-politiikan toimeenpano ja siitä viestiminen
<p>Tukemalla tieteen avointa julkaisemista ja avoimen datan jakamista</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tutkimusdatan avaamisen konseptointi. Rakennamme tutkimuksen käyttöön perustyökalupakkia tutkimusdatan käsittelyyn ja kuvailuun. Kehitämme valmiuksia tutkimusdatan säilyttämiseen ja määrittelemme oman roolimme siinä. - Tekijänoikeudellisen aineiston tutkimus- ja opetuskäytön laajentaminen – vaikuttaminen kansalliseen lainsäädäntöön - Kansallisten infrastruktuurien integrointi (ATT, Finna ...) - Tuetaan avointa tiedettä osana kansallisia lisenssineuvotteluja - Luodaan strategia varastokirjastopalveluille ja tutkitaan osallistumista Memory Park –kokonaisuuteen